

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības darba organizācijas izvērtējums Limbažu rajona vietējās pašvaldībās

Likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 7.punktā ir noteikts, ka viena no vietējo pašvaldību autonomajām funkcijām ir nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) (*sociālā palīdzība maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītņi u.c.*).

Lai izvērtētu, kā vietējās pašvaldībās iedzīvotājiem tiek nodrošināta sociālās palīdzības (sociālās aprūpes) pieejamība, Pašvaldību darbības analīzes un metodoloģijas departamenta darbinieki izlases veidā 2008.gada 1.oktobrī un 8.oktobrī apmeklēja astoņas Limbažu rajona vietējās pašvaldības. Izpēte tika veikta Braslavas (iedzīvotāju skaits ~ 808), Brīvzemnieku (~1156), Pāles (~875), Viļķenes (~1504), Katvaru (~1417), Umurgas (~1221), Vidrižu (~1700) un Lēdurgas (~1580) pagastos, kur departamenta darbinieki iepazinās ar sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības darba organizāciju, noskaidroja, kādus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību iedzīvotājiem sniedz minētās pašvaldības un cik daudz finansiālo līdzekļu izlietots šīs funkcijas izpildei.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšana

Sociālo pakalpojumu pamatprincipus, kā arī to organizatorisko struktūru no 2003.gada 1.janvāra regulē Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Sociālos pakalpojumus var sniegt, kad ir izvērtētas personas individuālās vajadzības, ko veic sociālā darba speciālists, un šo vajadzību apmierināšanai pieejamie resursi.

Sociālo pakalpojumu veidi ir: sociālā darba pakalpojumi, sociālās rehabilitācijas pakalpojumi personas dzīvesvietā un institūcijā, aprūpe ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, sociālās aprūpes pakalpojumi personas dzīvesvietā, profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi, kā arī nodrošināšana ar tehniskajiem palīglīdzekļiem.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10.panta trešā daļa pašvaldībām paredz izvēles iespējas – tās var veidot vai arī neveidot sociālo dienestu, ja iedzīvotāju skaits nepārsniedz 3000. Ja pašvaldība neveido sociālo dienestu, tā uzdevumu izpildi jānodrošina pašvaldības domei (padomei) vai tās deleģētai institūcijai pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktajā kārtībā.

Minētā likuma 10.panta pirmajā daļā noteikts, ka, lai nodrošinātu iedzīvotāju vajadzību profesionālu izvērtēšanu un kvalitatīvu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu, katrā pašvaldībā jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam uz katriem 1000 iedzīvotājiem.

Lai palīdzētu personai, ģimenei vai personu grupai noteikt, atrisināt vai mazināt sociālās problēmas, attīstot pašas personas resursus, pašvaldībās tiek organizēts sociālais darbs. Sociālais darbs ir viens no sociālajiem pakalpojumiem pašvaldībās, kuru nodrošina sociālie darbinieki ciešā sadarbībā ar citiem sociālā darba speciālistiem (*persona, kurai ir likumā noteiktā izglītība un kura veic sociālā darbinieka, sociālā aprūpētāja, sociālā rehabilitētāja vai sociālās palīdzības organizatora profesionālos pienākumus*). Sociālo darbinieku darbības pamatuzdevumu klāsts ir visai plašs, tas sevī ietver tādus uzdevumus kā: vadīt klienta problēmu risināšanas procesu, iesaistot arī citu profesiju pārstāvjus, piemēram, psihologus, atbalstīt un veicināt klienta spējas pielāgoties sociālajai un fiziskajai videi, plānot klientam piemērotākos sociālos pakalpojumus u.c.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā ir norādīti pašvaldības sociālā dienesta uzdevumi. Sociālo dienestu galvenais uzdevums ir veikt ne tikai sociālo darbu ar dažādām klientu grupām individuālā līmenī, bet arī sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu ģimenēm, veciem cilvēkiem, cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, personām, kurām ir atkarības problēmas, no vardarbības cietušajiem un citām personu grupām, kurām tas nepieciešams.

Sociālajā dienestā strādājošajiem speciālistiem jānovērtē klientu vajadzības, materiālie un personiskie resursi, kā arī maksimāli jāiesaista paši cilvēki savu problēmu risināšanā. Tikai pēc šādas vispusīgas vajadzību novērtēšanas var pieņemt labāko risinājumu, lai novērstu vai mazinātu personu un ģimeņu, vai pat atsevišķu grupu sociālās problēmas. Situācijas veiksmīgu risinājumu nosaka vairāki būtiski apstākļi: sociālie pakalpojumi un pašvaldības sociālie pabalsti, sociālā darba speciālistu profesionālā kompetence, izglītība u.c.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 41. un 42.pantu sociālajiem darbiniekiem jābūt ar otrā līmeņa profesionālo augstāko vai akadēmisko izglītību sociālā darba jomā, bet sociālajiem aprūpētājiem, sociālās palīdzības organizatoriem un sociālajiem rehabilitētājiem - ar pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību attiecīgajā jomā.

Vilkenes pagasts

- Pagastā ir izveidots sociālais dienests, kaut gan iedzīvotāju skaits nepārsniedz 3000 cilvēku. Sociālajā dienestā strādā tikai viens darbinieks, kuram ir otrā līmeņa profesionālā augstākā sociālā darba izglītība un kurš ieņem sociālā dienesta vadītāja amatu. Bez tam ir noslēgti līgumi vēl ar pieciem cilvēkiem, kuri veic aprūpētāju pienākumus.
- Vilkenes pagasta padome 1999.gada 14.septembra sēdē apstiprinājusi „Vilkenes pagasta sociālās palīdzības dienesta nolikumu”.
- Sociālais dienests Vilkenes pagastā neveic visus Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus. Tas

neadministrē pašvaldības budžeta līdzekļus, kas novirzīti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, kā arī neizskata iedzīvotāju iesniegumus un nepieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma nosacījumiem. Visi iesniegumi tiek izskatīti Viļķenes pagasta padomes sēdēs, kurās tiek pieņemti attiecīgi lēmumi.

- Pagastā nav izveidota neviena sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija. Pašvaldība ir noslēgusi līgumus ar SIA „Alojas veselības aprūpes centrs”, ar Limbažu rajona padomes pansionātu „Urga”, kuros klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis. Līgums noslēgts arī ar Limbažu rajona padomes darba terapijas rehabilitācijas centru „Vīķi”, kurā klientu grupa, kam tiek sniegti pakalpojumi, ir invalīdi ar garīga rakstura traucējumiem.

Pāles pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kuram ir pirma līmeņa profesionālā augstākā sociālā aprūpētāja izglītība un kurš apgūst otrā līmeņa profesionālo izglītību šajā jomā.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam nav deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, tāpēc viņam nav tiesību administrēt Pāles pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņemt galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem. Viņš sagatavo šos jautājumus izskatīšanai Pāles pagasta padomes sēdēs, kas pieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
- Pagastā nav izveidota neviena sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija. Pašvaldība ir noslēgusi līgumus ar SIA „Alojas veselības aprūpes centrs”, ar Limbažu rajona padomes pansionātu „Urga”, ar Limbažu rajona padomes darba terapijas rehabilitācijas centru „Vīķi”, kuros klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska un garīga rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Braslavas pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kurš strādā uz pusi slodzes un mācās, apgūstot pirmā līmeņa profesionālo augstāko sociālā aprūpētāja izglītību.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam nav deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, tāpēc viņam nav tiesību administrēt Braslavas pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības

sniegšanai, un pieņemt galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem. Viņš sagatavo šos jautājumus izskatīšanai Braslavas pagasta padomes sēdēs, kas pieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.

- Pagastā nav izveidota neviena sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija. Pašvaldība ir noslēgusi līgumus ar SIA „Alojas veselības aprūpes centrs” un Limbažu rajona padomes pansionātu „Urga”, kuros klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Vidrižu pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus divi pastāvīgā darbā esoši sociālā darba speciālisti, no kuriem vienam ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā sociālā aprūpētāja izglītība, bet otrs strādā uz pusi slodzes un mācās, apgūstot pirmā līmeņa profesionālo augstāko sociālā aprūpētāja izglītību.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam nav deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, tāpēc viņam nav tiesību administrēt Vidrižu pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņemt galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem. Viņš sagatavo šos jautājumus izskatīšanai Vidrižu pagasta padomes sēdēs, kas pieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
- Pagastā nav izveidota neviena sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija. Pašvaldība ir noslēgusi līgumus ar Limbažu rajona padomes pansionātu „Urga”, ar Lēdurgas pagasta padomes veco ļaužu pansionātu „Pēterupe”, kuros klientu grupa, kam tiek sniegti pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Umurgas pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kuram ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā sociālā aprūpētāja izglītība un kurš strādā uz 1,3 slodzes. Bez tam ir noslēgti līgumi vēl ar četriem cilvēkiem, kuri veic aprūpētāju pienākumus.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam ir deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus. Līdz ar to pašvaldības sociālā darba speciālists administrē arī Umurgas pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņem galīgos lēmumus par sociālās

palīdzības sniegšanas jautājumiem atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.

- Pagastā bērniem ir izveidots sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrs „Umurga”, kurā klientu grupa, kam tiek sniegti pakalpojumi, ir bērni bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni, kā arī - veco ļaužu mītne „Cerība”, kurā klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Lēdurgas pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kuram ir maģistra grāds psiholoģijā. Bez tam ir noslēgti līgumi vēl ar četriem cilvēkiem, kuri veic aprūpētāju pienākumus.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam ir deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus. Līdz ar to pašvaldības sociālā darba speciālists administrē arī Lēdurgas pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņem galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
- Pagastā ir izveidots Lēdurgas pagasta padomes veco ļaužu pansionāts „Pēterupe”.

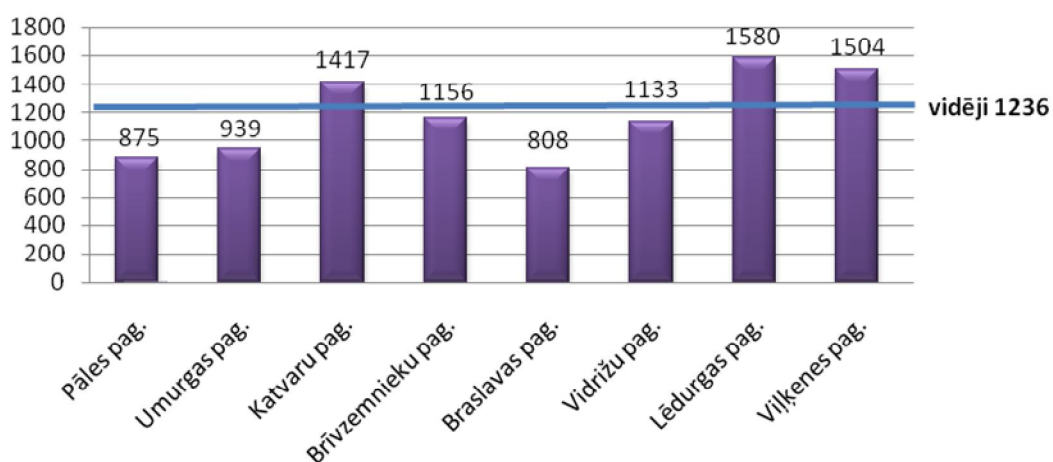
Katvaru pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kurš apgūst otrā līmeņa profesionālo izglītību šajā jomā. Bez tam ir noslēgti līgumi vēl ar septiņiem cilvēkiem, kuri veic aprūpētāju pienākumus.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam nav deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, tāpēc viņam nav tiesību administrēt Katvaru pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņemt galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem. Viņš sagatavo šos jautājumus izskatīšanai Katvaru pagasta padomes sēdēs, kas pieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
- Pagastā ir izveidots Katvaru pagasta padomes pansionāts „Pērle” kurā klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.
- Pašvaldība ir noslēgusi līgumu ar Umurgas pagasta padomes veco ļaužu mītnei „Cerība”, kurā klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Brīvzemnieku pagasts

- Pagasta iedzīvotājiem sniedz sociālos pakalpojumus viens pastāvīgā darbā esošs sociālā darba speciālists, kuram ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā sociālā aprūpētāja izglītība.
- Pagasta padome sociālā darba speciālistam nav deleģējusi veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, tāpēc viņam nav tiesību administrēt Brīvzemnieku pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, un pieņemt galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem. Viņš sagatavo šos jautājumus izskatīšanai Brīvzemnieku pagasta padomes sēdēs, kas pieņem lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
- Pagastā bērniem ir izveidots bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrs „Zīles”, kurā klientu grupa, kam tiek sniegti pakalpojumi, ir bērni bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni. Pagastā ir izveidots arī bērnu atbalsta un attīstības centrs, kurā tiek sniegti pakalpojumi krīzes situācijā nonākušiem bērniem.
- Pašvaldība ir noslēgusi līgumus ar SIA „Alojas veselības aprūpes centrs”, ar Limbažu rajona padomes pansionātu „Urga”, kuros klientu grupa, kam tiek sniegti sociālie pakalpojumi, ir invalīdi ar fiziska rakstura traucējumiem un vecie ļaudis.

Izvērtējot sociālā darba speciālistu darba slodzi, konstatēts, ka salīdzinoši lielāka darba slodze sociālajam darbiniekam ir Lēdurgas pagastā, kur viena sociālā darba speciālista aprūpē ir 1580 iedzīvotāji, Viļķenes pagastā – 1504 iedzīvotāji un Katvaru pagastā – 1417 iedzīvotāji, vidējais rādītājs ir 1236 iedzīvotāji.

1.att. Viena sociālā darba speciālista aprūpē esošo iedzīvotāju skaits

Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pašvaldībās

Pašvaldības/ institūcija	Vietu skaits	Piepil dījums (cilv.)	1 cilv. Imēn. izm (Ls)	Viļķen es pag.	Pāles pag.	Braslav as pag.	Vidrižu pag.	Umurgas pag.	Lēdurgas pag.	Katvaru pag.	Brīvzem- nieku pag.
Lēdurgas pagasta padomes veco ļaužu pansionāts „Pēterupe”	24	23	327				Līgums par 1 c.		4 cilv.		
Umurgas pagasta padomes veco ļaužu mītne „Cerība”	27	23	290					15 cilv.			
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrs „Umurga”	24	21	332					1 cilv.		Līgums par 1 c.	
Katvaru pagasta padomes pansionāts „Pērle”	18	18	277							3 cilv.	
Bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrs „Zīles”	50	24	370								nav neviens bērns no pagasta
SIA „Alojas veselības aprūpes centrs”	30	30	300	Līgums par 1 c.	Līgums par 1 c.	Līgums par 1 c.					Līgums par 3 c.
Limbažu rajona padomes pansionāts „Urga”	57	57	327	Līgums par 6 c.	Līgums par 1 c.	Līgums par 3 c.	Līgums par 1 c.				Līgums par 3 c.
Limbažu rajona padomes darba terapijas rehabilitācijas centrs „Viki”	21	21	285	Līgums par 1 c.	Līgums par 1 c.						

-Pašvaldības dibināta institūcija

Sociālās palīdzības pabalstu veidi un tiem izlietotie līdzekļi

Sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbaspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā. Sociālos pabalstus piešķir personai (ģimenei), kura deklarējusi savu dzīvesvietu pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta ceturto daļu visas apmeklētās pašvaldības ir pieņēmušas saistošos noteikumus par sociālās palīdzības pabalstu veidiem un apmēriem, pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību personām (ģimenēm), kuras ir tiesīgas saņemt šos pabalstus. Pašvaldības izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma (turpmāk – GMI) līmeņa nodrošināšanai, vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā, dzīvokļa pabalstu, pabalstu medicīnas pakalpojumu apmaksai, pabalstu bērnu izglītībai un audzināšanai, pabalstu bāreņiem dzīves uzsākšanai, pabalstu audžuģimenēm, pabalstu sodu izcietušām personām dzīves uzsākšanai un citiem mērķiem. No 2008.gada 1.oktobra stājās spēkā grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.pantā, kurā noteikts, ka pašvaldības no pamatbudžeta izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu. Tas nozīmē, ka dzīvokļa pabalsts noteikts kā otrs obligātais pašvaldības sociālās palīdzības pabalsts līdzās GMI līmeņa pabalstam. Atbilstoši šī likuma grozījumiem pašvaldībām saistošajos noteikumos noteikti jādefinē dzīvokļa pabalsts, tomēr saņemšanas nosacījumi dažādās pašvaldībās saglabāsies atšķirīgi un joprojām būs atkarīgi no katras pašvaldības finanšu iespējām un noteiktajām prioritātēm. Pašvaldība ir tiesīga izmaksāt arī citus pabalstus, ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc pabalsta garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalsta.

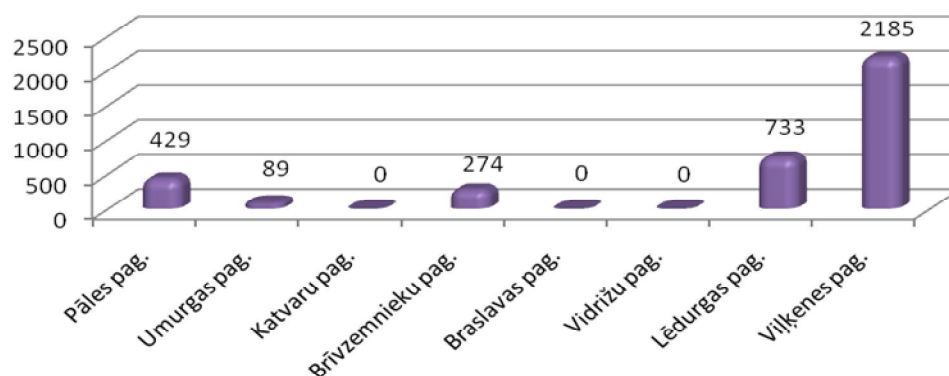
Izlemjot jautājumu par pabalstu piešķiršanu, viens no galvenajiem principiem ir pabalstu pieprasījušās ģimenes (personas) atbilstība trūcīgās ģimenes statusam. Nosakot trūcīgās ģimenes statusu, pašvaldības ievēro Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumus Nr.97 „Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu”. Tomēr jāņem vērā, ka pašvaldībām turpmāk ir tiesības izmaksāt ne tikai dzīvokļa pabalstus, bet arī pārējos sociālās palīdzības pabalstus ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām ar augstāku ienākumu līmeni, proti, ne tikai par trūcīgām atzītām ģimenēm, bet arī maznodrošinātām ģimenēm. Līdz šim pašvaldībās tika piemērots likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” un likumā „Par dzīvojamo telpu īri” noteiktais attiecībā uz maznodrošinātās personas statusu – maznodrošināto personu ienākumu un materiālā stāvokļa līmenis nedrīkst būt zemāks par trūcīgas personas ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni, kādu, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, noteica valdība. 2008.gadā tie

bija Ls 80 (2009.gadā tie būs Ls 90), bet pašvaldība saistošos noteikumos var noteikt augstāku ienākumu un materiālās situācijas līmeni.

GMI līmeni un pabalsta apmēru GMI līmeņa nodrošināšanai nosaka un katru gadu saskaņā ar gadskārtējā valsts budžeta likumu pārskata Ministru kabinets. 2008.gadam GMI līmenis bija noteikts 27 latu apmērā. Piešķirot pabalstus GMI līmeņa nodrošināšanai, pašvaldībām jāņem vērā Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumi Nr.96 „Kārtība, kādā piešķirams, aprēķināms un izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai”. Pabalstu GMI līmeņa nodrošināšanai piešķir un izmaksā ģimenei, kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, vai atsevišķi dzīvojošai personai, ja tā pilda likumā “Par sociālo drošību” noteiktos līdzdarbības pienākumus un, ja nepieciešams, iesaistās sociālās rehabilitācijas pasākumos.

GMI līmeņa nodrošināšanai apsekotajos pagastos 2007.gadā izmaksāti pabalsti 3710 latu apmērā. Visvairāk šo pabalstu izmaksājusi Viļķenes pagasta pašvaldība (Ls 2185), bet Vidrižu, Braslavas un Katvaru pagasta pašvaldības vispār šim mērķim nav izlietojušas naudas līdzekļus, kaut gan Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmajā daļā noteikts, ka viens no obligātajiem sociālās palīdzības pabalstu veidiem, ko pašvaldībām ir jāizmaksā no pamatbudžeta, ir pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai. Vidrižu, Braslavas un Katvaru pagasta pašvaldībās pabalsti GMI līmeņa nodrošināšanai nav izmaksāti, jo nav saņemti iesniegumi un tiesības apliecinājošie dokumenti no pašvaldību administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem iedzīvotājiem. Saskaņā ar minēto pašvaldību sniegto informāciju iedzīvotāji neesot ieinteresēti pildīt likumā “Par sociālo drošību” noteiktos līdzdarbības pienākumus, kā arī nokārtot vajadzīgos dokumentus, jo uzskatot, ka Ls 27 nespēs uzlabot viņu finansiālo stāvokli. Braslavas pagasts vislielākos līdzekļus izlietojis pabalstos bāreņiem dzīves uzsākšanai (Ls 900), Vidrižu pagasts – pabalstos medicīnas pakalpojumu izmaksai (Ls 2024), bet Katvaru pagasts – pabalstos bērnu izglītībai un audzināšanai (Ls 2378).

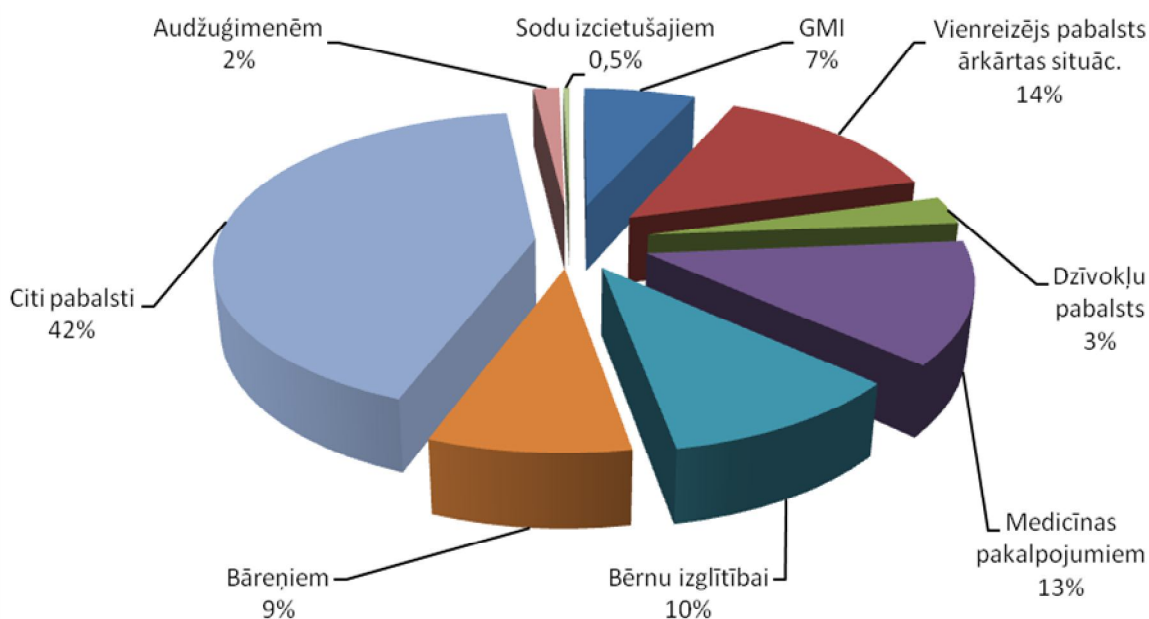

2.att. Izmaksātie pabalsti GMI nodrošināšanai 2007.gadā

Pašvaldību izmaksātie pabalsti 2007.gadā

Pašvaldība/ pabalstu veidi	GMI	Vienreizēji pabalsti ārkārtas situācijā	Dzīvokļa pabalsti	Pabalsti medicīnas pakalpojumu apmaksai	Pabalsti bērnu izglītībai un audzināšanai	Pabalsti bāreņiem dzīves uzsākšanai	Pabalsti audžuģimenēm	Pabalsti sodu izcietušām personām dzīves uzsākšanai	Citiem mērķiem	Kopā
<i>Viļķenes pagasts</i>	2185	735	33	204	133	445	0	54	2492	6281
<i>Pāles pagasts</i>	429	65	0	204	550	0	0	54	1448	2750
<i>Braslavas pagasts</i>	0	676	412	385	182	900	0	0	778	3333
<i>Vidrižu pagasts</i>	0	1436	160	2024	588	445	150	40	2888	7731
<i>Umurgas pagasts</i>	89	340	50	35	244	1775	0	0	3196	5729
<i>Lēdurgas pagasts</i>	733	2500	200	2019	1580	540	720	0	3445	11737
<i>Katvaru pagasts</i>	0	1150	112	830	2378	628	0	25	3442	8565
<i>Brīvzemnieku pagasts</i>	274	843	860	1472	135	0	0	27	5708	9139
Kopā	3710	7745	1647	7173	5790	4733	870	200	23397	55265

Kopumā, izvērtējot visas astoņas pašvaldības, var secināt, ka lielākie finanšu līdzekļi 2007.gadā izlietoti, piešķirot iedzīvotājiem vienreizējus pabalstus ārkārtas situācijās (Ls 7745), pabalstus medicīnas pakalpojumu apmaksai (Ls 7173) un pabalstus bērnu izglītībai un audzināšanai (Ls 5790). Tomēr pabalstu piešķiršana citiem mērķiem (*transporta izdevumu apmaksai, skolēnu pusdienu izdevumu atmaksai, bērnu izdevumu apmaksai u.c.*) veido vislielāko summu (Ls 23397), kas ir 42% no kopējās pabalstu izmaksas summas.

3.att. Pašvaldību izmaksātie sociālās palīdzības pabalsti (%) atbilstoši noteiktajiem pabalstu veidiem 2007.gadā

Astoņas apsekotās vietējās pašvaldības 2007.gadā sociālās palīdzības pabalstus izmaksājušas kopsummā par Ls 55265. Brīvzemnieku pagasta un Lēdurgas pagasta pašvaldības šim mērķim 2007.gadā izlietojušas visvairāk līdzekļu – attiecīgi Ls 9139 un Ls 11737.

Apmeklētajās pašvaldībās 2007.gadā izmaksāto sociālo pabalstu struktūra atbilst pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktajiem pabalstu veidiem. Dzīvokļa pabalstus pašvaldības piešķirušas, ņemot vērā likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” nosacījumus, t.i., šis pabalsts izmaksāts dzīvojamās telpas īres maksas un maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, kurināmā un citu izmaksu, segšanai, kas vidēji veido ~ 25 – 50 latus. Apsekotās pašvaldības 2007.gadā šim mērķim kopumā ir izlietojušas Ls 1647, kas ir 3% no kopējās pabalstu izmaksas summas.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta otro daļu vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā pašvaldība personai (ģimenei) var piešķirt, neizvērtējot personas (ģimenes) ienākumus. Likums nereglamentē pabalsta apmēru un kritērijus tā saņemšanai, tāpēc pašvaldību pieņemtie lēmumi un izlietotās summas ir atšķirīgas. Kopējie apsekoto pašvaldību izlietotie līdzekļi vienreizējiem pabalstiem ārkārtas situācijā 2007.gadā bija Ls 7745 kas ir 14% no kopējās pabalstu izmaksas summas. Pastāv risks, ka, izmaksājot vienreizējos pabalstus ārkārtas situācijās, iedzīvotājiem varētu netikt nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas sociālās palīdzības saņemšanai ārkārtas situācijās, jo tam pietrūks finanšu līdzekļu.

SECINĀJUMI:

1. Sniedzot sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, visumā tiek ievērotas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma, citu likumu un saskaņā ar tiem pieņemto Ministru kabineta noteikumu prasības.
2. Sešas no izvērtētajām astoņām pagastu padomēm nav izvēlējušās deleģēt sociālā darba speciālistam veikt sociālā dienesta uzdevumus, kas noteikti Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā, jo uzskata, ka sociālo pabalstu piešķiršana ir ļoti svarīgs jautājums, kas jāizskata pagasta padomes sēdē. Visi iedzīvotāju iesniegumi par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem tiek izskatīti attiecīgo pagastu padomes sēdēs, kurās tiek pieņemti galīgie lēmumi.
3. Divas no izvērtētajām astoņām pagastu padomēm ir izvēlējušās deleģēt sociālā darba speciālistiem veikt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus, jo uzskata, ka sociālie darbinieki ir pietiekoši profesionāli un tiem var uzticēt pieņemt galīgos lēmumus par sociālo pabalstu piešķiršanu. Līdz ar to šo pašvaldību sociālā darba speciālisti administrē arī attiecīgo pagastu pašvaldības budžeta līdzekļus, kas paredzēti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības

- sniegšanai, un pieņem galīgos lēmumus par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem atbilstoši Administratīvā procesa likuma nosacījumiem.
4. Kaut gan Viļķenes pagastā ir izveidots sociālais dienests, tas neveic visus Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11.pantā noteiktos uzdevumus. Tas neadministrē Viļķenes pagasta pašvaldības budžeta līdzekļus, kas novirzīti sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai, kā arī neizskata iedzīvotāju iesniegumus un nepieņem lēmumus saskaņā ar Administratīvā procesa likuma nosacījumiem. Visi iedzīvotāju iesniegumi par sociālās palīdzības sniegšanas jautājumiem tiek izskatīti Viļķenes pagasta padomes sēdēs, kurās tiek pieņemti attiecīgi lēmumi.
  5. Vidrižu, Braslavas un Katvaru pagasti 2007.gadā nav izlietojuši finanšu līdzekļus sociālo pabalstu piešķiršanai iedzīvotājiem GMI līmeņa nodrošināšanai, kaut gan Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmajā daļā noteikts, ka viens no obligātajiem sociālās palīdzības pabalstu veidiem ir pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai. Minētajās pašvaldībās pabalsti GMI līmeņa nodrošināšanai nav izmaksāti, jo iedzīvotāji neesot ieinteresēti pildīt likumā "Par sociālo drošību" noteiktos līdzdarbības pienākumus, kā arī nokārtot vajadzīgos dokumentus iesniegšanai pašvaldībā.

PRIEKŠLIKUMI:

1. 2008.gada 1.oktobrī stājās spēkā grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmajā daļā, kur līdzās GMI līmeņa pabalstam noteikts otrs obligātais pašvaldību sociālais pabalsts - dzīvokļa pabalsts. Pašvaldībām ņemt vērā, ka tās ir tiesīgas izmaksāt citus pabalstus, ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc pabalsta GMI līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalsta.
2. Dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras tiesīgas saņemt šo pabalstu, jāreglamentē pašvaldību saistošajos noteikumos, par to informējot pašvaldības iedzīvotājus.
3. Lai nodrošinātu finansējumu dzīvokļa pabalsta izmaksai, ierosinām pārgrupēt sociālās palīdzības pabalstu struktūru, finansējumu, kas šobrīd tiek plānots un izlietots citu pabalstu izmaksām, novirzot dzīvokļa pabalsta izmaksai.
4. Pašvaldībām ņemt vērā, ka atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta sestajai daļai tām ir pienākums nodrošināt konsultatīvu atbalstu pašvaldības sociālajā dienestā un citās sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās strādājošajiem sociālajiem darbiniekiem.